

FORSLAG TIL DEMOGRAFI- OG OMSTILLINGSPULJE

I forbindelse med budgetforlig 2016 blev det besluttet at forvaltningen afdækker mulighederne for en demografimodel på ældreområdet for budget 2017 og overslagsår.

En demografimodel er en model, der i budgetprocessen beregner de økonomiske konsekvenser, der følger af demografiske ændringer for et sektorområdes budget efter fastlagte principper og under forudsætning af et uændret serviceniveau. Der er i lighed med andre sektorområder mange andre faktorer end demografi, der påvirker sektorbudgettet på ældreområdet: Faktorerne er fx:

- Ændrede behandlingsmuligheder (kræft og hjerte)
- Sygehusenes udskrivningsfaktor (hvornår borgeren kommer hjem fra sygehuset)
- Udviklingen i konkrete diagnosegrupper fx demens
- Opgaveflytning mellem kommuner og regioner (nye opgaver)
- Ny medicin
- Nye velfærdsteknologier og hjælpemidler
- Effekt af genoptræning og rehabilitering
- Effektiviseringer
- Politiske beslutninger i forhold til serviceudvidelser
- Ændrede livsvilkår

Der tages ikke højde for disse faktorer i en demografimodel, hvor det udelukkende er antallet af ældre, der er en forklarende variabel.

UDVIKLINGEN I ÆLDRE OG KONSEKVENSER AF SUND ALDRING

I dag er der 2.661 borgere over 80 år i Varde Kommune. Der vil med udgangspunkt i den demografiske fremskrivning i hhv. 2020 og 2028 være 2.984 og 3.985 borgere over 80 år.

Figur 1. Befolkningsprognose

Alder	2016	2020	2028	Forskel 16-20	Udvikling	Forskel 20-28	Udvikling
0-2 år	1.448	1.518	1.593	70	5	75	5
3-5 år	1.603	1.559	1.670	-44	-3	111	7
6-16 år	6.997	6.741	6.200	-256	-4	-541	-8
17-24 år	4.626	4.373	4.177	-253	-5	-196	-4
25-39 år	7.619	7.809	7.672	190	2	-137	-2
40-64 år	17.590	17.274	16.418	-316	-2	-856	-5
65-79 år	7.740	8.396	8.983	656	8	587	7
80+ år	2.661	2.984	3.985	323	12	1.001	34
Total	50.284	50.653	50.698	370	0,74	44	0,09

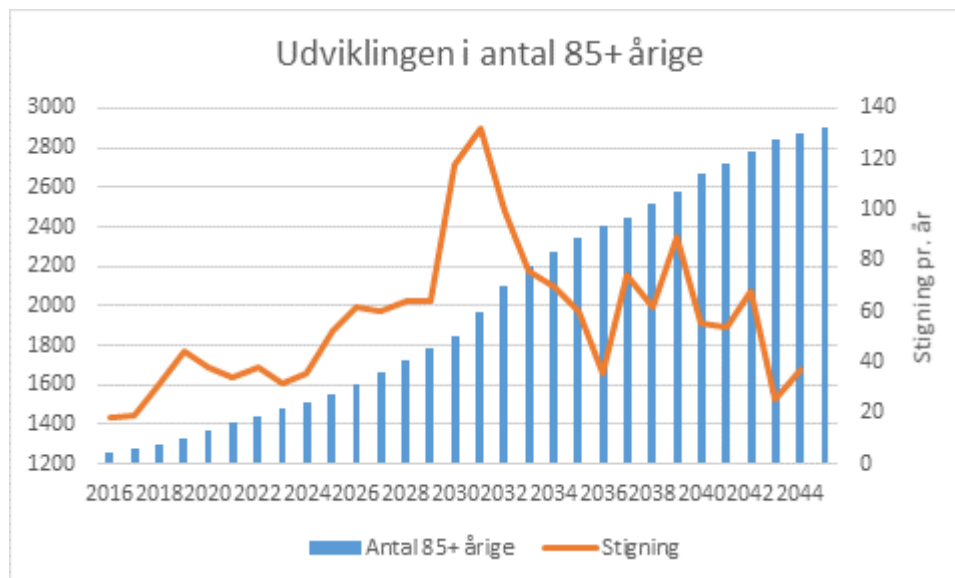
KILDE: BEFOLKNINGSPROGNOSE, MAJ 2016

I denne samme periode vil gruppen i den erhvervsaktive alder reduceres. De to modsatrettede udviklinger i befolkningen kaldes lidt populært for velfærdsklemmen fordi der – alt andet lige – vil være flere der efterspørger hjælp og færre hænder til at levere hjælpen. Antages det, at ældres sundhed og det kommunale serviceniveau (andelen af inviserede i hjemmeplejen og omfang af hjælp) er konstant, vil der alene som følge af den demografiske udvikling ske en markant vækst i behovet for og udgifter til

ældrepleje.

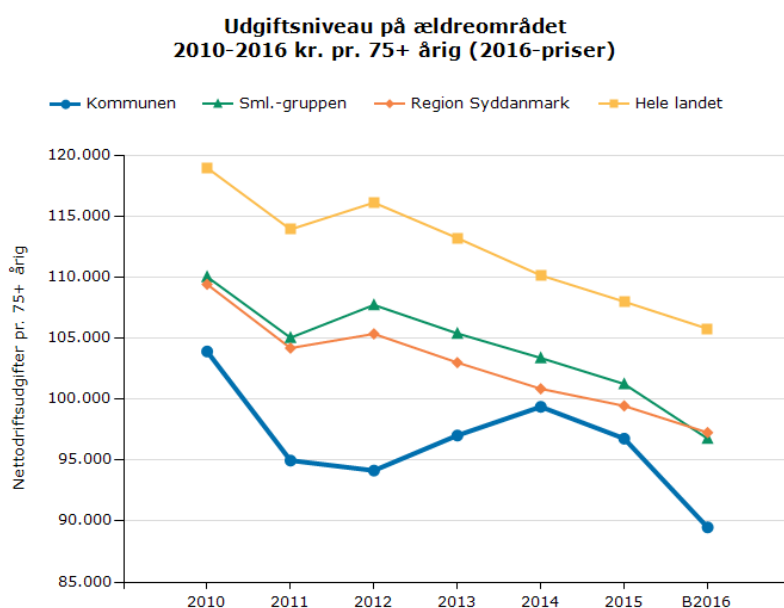
Det er som oftest antallet af 85+ årige der angives som mål for plejetyngden, da det er her borgerne som oftest får brug for hjælp til de daglige gøremål. Tendensen og den kraftige udvikling i 85+ årige kan aflæses af kurven nedenfor, hvor den orange kurve er udtryk for stigningen per år. Det ses at den største stigning per år først forventes i 2030, hvor antallet stiger med end 100 borgere om året, hvorefter der igen vil være en moderat stigning.

Figur 2. demografisk udvikling på ældreområdet

En lineær økonomisk fremskrivning af udgifterne vil dog være usikker da udviklingen i udgifterne per 75+ årig har været faldende over perioden jf. figur 2. Dette er udtryk for andelen af borgere over 85+, der er tilknyttet hjemmeplejen reduceres jf. figur 4.

Figur 3. Historisk Udvikling i udgifterne per 75+ årig

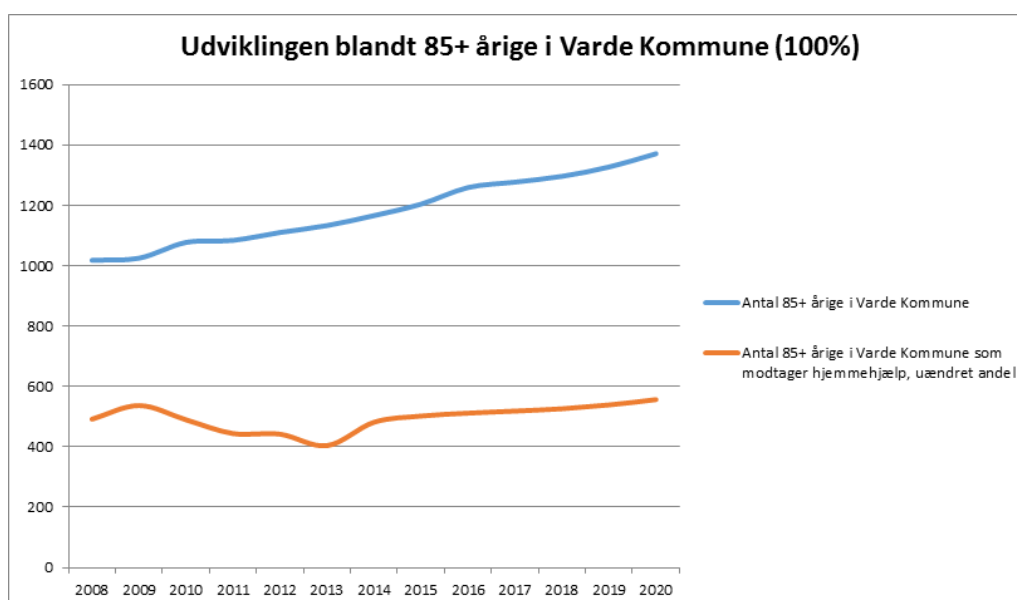

KILDE: ECO-NØGLETAL, MAJ 2016

Der er således samfundstendenser, der nuancerer diskussionen om de kommunale udfordringer. En af de mest markante ændringer er at mange mennesker, udover at de lever længere, også er mere åndsfriske og har en bedre praktisk funktionsevne i hverdagen, end for blot 10 år siden. Forholdet skyldes *sund aldring*, bedre medicinering og helbred. Nye resultater fra en engelsk befolkningsundersøgelse offentliggjort på *Nationalt Center for Demens* viser samtidigt at andelen af ældre, der lever med en demenssygdom og andelen af ældre, der udvikler demens er faldende¹. Men da ældrebefolkningen samtidig vokser, forventer man ikke et fald i det konkrete antal af ældre med demens. En stagnering i antallet er dog et positivt resultat set i lyset af de samfundsmæssige konsekvenser herunder såvel menneskelige som økonomiske.

Til gengæld vurderes de ældre mennesker der er tilknyttet hjemmeplejen mere komplekse end tidligere (flere kronikere og sygeplejeopgaver). Dette er et forhold der ikke kan indeholdes i en demografimodel, men som er afdækket i forbindelse med ældreanalysen i form af dokumentation for flere ydelser per borger. *Sund aldring* kan aflæses af grafen i figur 4 nedenfor frem til 2016 i forhold til at andelen af 85+ årige, der er tilknyttet hjemmeplejen reduceres (gabet mellem den blå og orange kurve øges) og dermed flere ældre, der klarer sig selv i en høj alder.

Figur 4. Udvikling i antallet af 85+ årige og andelen der er tilknyttet hjemmeplejen

KILDE: DANMARKS STATISTIK OG CPR. REGISTER.

Det fremgår af figur 4, at det i år 2008 og 2009 var ca. 50 procent af de 85+ årige, der modtog hjælp fra hjemmeplejen. Denne andel er reduceret til 40,6 pct. I 2016. Regnes med et årligt fald på ½ pct. på borgere der modtager hjælp (vurderes at være et forsigtigt skøn, da det forventes at andelen vil reduceres yderligere inden for de næste 10 år) fås følgende udvikling i antallet af 85+ årige, der har behov for hjælp:

Figur 5. Fremskrivning, modtagere af hjemmehjælp

¹ <http://www.videnscenterfordemens.dk/forskning/forskningsnyheder/2016/04/demenskurven-er-knaekket-i-england/>

År	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
85+ i alt	1259	1277	1296	1327	1371	1409	1443
40,6 - ½ pct.	511	512	513,2	518,9	529	537	543
Vækst årsværk årligt		1	1	5,6	10,3	7,6	5,7
Demografisk tilskrivning i 1.000 kr.		0	0	700	1.300	953	717

Det ses af tabellen, at der ikke er stor udvikling i antallet af 85+ årige de første år og dermed heller ikke i udviklingen i antal plejkrævende borgere. Derfor regnes der ikke med en demografisk tilskrivning i budgetår 2017 og 2018. For 2019 og 2020 er antallet lidt større og det foreslås derfor at der sker en demografisk tilskrivning svarende til 125.000 kr. per ekstra årsværk fra år 2019 og frem.

Andelen af plejkrævende 85+ årige vil være en faktor der skal følges nøje da udgifterne til området vil været betinget af udviklingen i denne gruppe. Den store udfordring forventes at falde sammen med at den antalmæssigt store 1945 årgangen fylder 85 år. Det store antal potentielt plejkrævende borgere stiller samtidigt krav til hjemmeplejen om fornyelse, produktiv levering af ydelserne og effektiv drift, da der vil være et pres for at rekruttere personale nok til at dække de store årgange ind. Derfor er der stort fokus både lokalt og centralt på at pleje borgerne "smartere" og dermed til lavere produktionsomkostninger per borger end tilfældet er i dag.

ANBEFALING AF OMSTILLINGSPULJE OG DEMOGRAFIPULJE I BUDGET 2017 OG OVERSLAGSÅR

I Ældreanalysen maj 2016, konkluderes det, at Varde Kommune har et relativt højere serviceniveau i hjemmeplejen end udvalgte kommuner og dermed et relativt bedre udgangspunkt. Det vurderes at et relativt højere udgangspunkt end udvalgte kommuner (Vejen, Ringkøbing Skjern, Esbjerg og Vejle kommuner) er positivt set i forhold til stigende ældrebefolkning og i forhold til at kunne lidt mere for de samme penge.

Erfaringer fra besøgene i sammenligningskommuner er, at de besøgte kommuner enten har afskaffet demografisk fremskrivning på ældreområdet i budgettet eller har til hensigt at gøre det det. I stedet har kommunerne etableret en fast pulje til effektiviseringer (fx velfærdsteknologipuljer), hvor der ikke er krav om at ældreområdet afleverer gevinsterne ved investeringerne men i stedet kan afholde udgifterne til enten flere eller tungere borgere inden for områdets budgetter.

I Varde kommune er der i den nuværende budgetaftale fra budgetår 2017 og overslagsår lagt midler ind til en forventet udvikling i hjælpemidlerne (kropsbårne) på 1,7 mio. kr. Disse midler er netop knyttet til forventningen om flere komplekse borgere i hjemmeplejen. Derudover er der 2 mio. kr. til velfærdsteknologi under Økonomiudvalget, som der kan anvendes til indførsel af nye teknologier i alle fagudvalg. Der er dog krav om, at de midler, der lånes fra puljen kan betales tilbage i form af investeringsgevinster (dvs. der er både budgetteret med et indtægts og udgiftsbudget). Det er vurderingen at investerings incitamentet for fagområdet er mindre når der skal betales tilbage til "kassen" kr. for kr.

Da den store udvikling i 85+ årige ikke sker i kommende budgetperiode, hvor der er en moderat vækst i antallet af 85+ årige foreslår forvaltningen at der arbejdes med en model, hvor ældreområdet delvist kompenseres for en demografisk udvikling i 85+ årige og samtidigt selv har ansvaret for at effektivisere området og reducere produktionsomkostningerne via en omstillingspulje.

Denne model vil kunne understøtte de omstillinger fagområdet i øvrigt arbejder med herunder:

- Implementering af gennemprøvede velfærdsteknologier, som udrulles i fuld skala (projekter med positiv business case fra velfærdsteknologifonden, som øger produktiviteten)
- Udvikle af nye velfærdsalliancer med raske ældre, som f.eks. kan anvendes i større stil til aflastning af pårørende i hjemmet og til sociale aktiviteter på centrene
- Udvikling af samarbejdet i hjemmeplejen
- Omlægning af en større andel af aktiviteterne til sygeplejeklinikkerne (øge produktiviteten)
- Fortsat vurdering af ydelseskatalogerne i forhold til målgruppe og indsats (effekt og fokus på borgerens egenmestring)

Alle tiltag der skal understøtte kvaliteten og effektiviteten og produktiviteten i ældreplejen.

For at sikre, at frigjorte midler kanaliseres over til øget aktivitet eller mere komplekse borgere indenfor området er det anbefalingen, at forvaltningen for hvert igangsat projekt udarbejder business case der kan synliggøre forventninger til mål og effekter herunder økonomiske og at politikerne orienteres om effekten af tiltagene.

Forvaltningen foreslår, at der afsættes en omstillingspulje og en demografipulje fordelt som følger:

	2017	2018	2019	2020
Demografipulje			0,7	1,3
Omstillingspulje	4	4	4	4
I alt mio. kr.	4	4	4,7	5,3

Det er samtidigt anbefalingen, at der følges op på udviklingen på området herunder udviklingen i andelen af plejkrævende 85 årige og effekten af omstillingspuljen.